

Socialförvaltningen
Ingrid Hedman
0171-625405
ingrid.hedman@enkoping.se

Socialnämnden

Avisering om verksamhetstillsyn inom alkohol- och tobaksområdet i Enköpings kommun den 7 september 2020

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen riktar kritik för följande brister:

- Tillsyn av detaljhandel med folköl och tobak bör ske i större omfattning och brister som uppmärksammas vid tillsyn bör följas upp i tillsynsärenden.
- Kommunens riktlinjer för alkoholservering innehåller information som kan misstas för normgivning
- Tillstånd för att sälja tobak har beviljats utan att all nödvändig kontroll av finansieringen genomförts i enlighet med 5 kap. 2§ lagen om tobak och liknande produkter (2018:2088)

Länsstyrelsen ser dessutom följande förbättringsområden:

- Kommunen bör se över sina rutiner för dokumentation av uppgifter vid kontroll av vilka personer som ska prövas avseende personlig och ekonomisk lämplighet enligt 8 kap. 12§ alkohollagen (2010:1622) i ärenden om ansökan om serveringstillstånd.

Socialförvaltningens kommentar

Tillsyn av detaljhandel med folköl och tobak kommer under 2021 att genomföras i en större omfattning än tidigare enligt tillsynsplan för 2021.

Kommunens riktlinjer för alkoholservering kommer att revideras och tas upp för beslut vid socialnämndens sammanträde i januari 2021.

I det ärende som Länsstyrelsen anser att nödvändig kontroll av finansiering ej har gjorts inför beslut om tillstånd för att sälja tobak så har kontrollen genomförts men detta har aldrig blivit dokumenterat i ärendet. Komplettering har gjorts i ärendet.

Länsstyrelsen anser även att kommunen bör se över rutiner för dokumentation. Rutinerna finns redan men kommunen behöver säkerställa att rutinerna följs.

Kenny Jonsson
Administrativ chef
Enköpings kommun

Ingrid Hedman
Tillståndshandläggare
Enköpings kommun

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Magdalena Frykstrand
Länsjurist
010-2233402
magdalena.c.frykstrand@lansstyrelsen.se

Beslut

1(8)

2020-11-06

705-4922-2020

Enköpings kommun

kommunen@enkoping.se

Elektronisk delgivning

Tillsyn enligt alkohollagen och lagen om tobak och liknande produkter i Enköpings kommun

Beslut

Länsstyrelsen riktar kritik för följande brister:

- Tillsyn av detaljhandeln med folköl och tobak bör ske i större omfattning och brister som uppmärksammas vid tillsyn bör följas upp i tillsynsärenden.

Länsstyrelsen har uppmärksammat följande övriga brister:

- Kommunens riktlinjer för alkoholservering innehåller information som kan misstas för normgivning.
- Tillstånd för att sälja tobak har beviljats utan att all nödvändig kontroll av finansieringen genomförts i enlighet med 5 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter (2018:2088).

Länsstyrelsen ser dessutom följande förbättringsområden:

- Kommunen bör se över sina rutiner för dokumentation av uppgifter vid kontroll av vilka personer som ska prövas avseende personlig och ekonomisk lämplighet enligt 8 kap. 12 § alkohollagen (2010:1622) i ärenden om ansökan om serveringstillstånd.

Länsstyrelsen bedömer att Enköpings kommun i övrigt följer lagstiftningen i de delar som granskats. Länsstyrelsen förutsätter att kommunen åtgärdar påtalade brister och avslutar därmed ärendet.

Beskrivning av ärendet

Med stöd av 9 kap. 1 § alkohollagen och 7 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter har Länsstyrelsen i Uppsala län genomfört tillsyn av Enköpings kommun.

Länsstyrelsen har inom ramen för genomförd tillsyn möjlighet att påtala brister i kommunens arbete samt rikta kritik eller allvarlig kritik gentemot kommunen för brister som framkommit. Ordet brist används för det som inte överensstämmer med författning. Länsstyrelsen kan även upplysa kommunen om förbättringsområden.

Länsstyrelsen besökte Enköpings kommun den 7 september 2020. Länsstyrelsen har kontrollerat akter från ärenden avseende serveringstillstånd och

2020-11-06

705-4922-2020

tillstånd för att sälja tobak. Fokus i granskningen har legat på den lämplighetsprövning kommunen ska genomföra i ärenden om tillstånd. Länsstyrelsens tillsyn har vidare innefattat kontroll av om kommunen åtgärdat brister som påtalades vid tillsyn 2018. Inom ramen för tillsynen har även handläggare intervjuats om kommunens arbete med tillståndsgivning och tillsyn.

Länsstyrelsen skickade den 10 september 2020 faktaunderlag utifrån genomförd tillsyn till Enköpings kommun för yttrande. Enköpings kommun har inte yttrat sig i ärendet.

Redovisning av tillsyn och Länsstyrelsens bedömning

Organisation i Enköpings kommun

Miljö- och byggnadsnämnden ansvarar för:

- Tillsynen av rökfria miljöer (utom restauranger) enligt lagen om tobak och liknande produkter.

Socialnämnden ansvarar för:

- Tillsynen av rökfri miljö på restauranger enligt lagen om tobak och liknande produkter.
- Tillsynen över servering av folköl samt detaljhandeln med folköl.
- Ärenden enligt alkohollagen som gäller tillstånd och tillsyn vid servering av spritdrycker, vin, andra jästa alkoholdrycker och starköl.
- Ärenden om tillstånd och tillsyn avseende försäljning enligt lagen om tobak och liknande produkter.

Uppföljning av brister i 2018-års tillsyn

Styrdokument

Under tillsynen 2018 kritiserade Länsstyrelsen Enköpings kommun för att kommunens riktlinjer för alkoholserving innehöll information som kan misstas för normgivning.

Länsstyrelsen kritiserade en formulering om att spel på värdeautomatspel, typ Jack Vegas, tidigast påbörjas kl. 16.00 under vissa omständigheter. Länsstyrelsen kritiserade också en formulering om att vid vissa ungdomsintensiva miljöer eller aktiviteter gäller serveringstid av alkohol från kl. 16.00 samtliga dagar och att serveringstid till allmänheten kan medges till kl. 02.00 och till slutet sällskap till kl. 03.00.

Vid granskning konstaterar Länsstyrelsen att kommunen inte har uppdaterat riktlinjerna och att bristen kvarstår.

Länsstyrelsens bedömning

Av 8 kap. 9 § alkohollagen följer att kommunen ska tillhandahålla information om vad som gäller enligt alkohollagen och anslutande föreskrifter samt riktlinjer för tillämpningen av föreskrifterna i kommunen. I förarbetena till bestämmelsen i 8 kap. 9 § alkohollagen nämns att "...de kommunala riktlinjerna inte får vara så långtgående att de får karaktären av normgivning. Syftet med riktlinjerna är att åstadkomma likabehandling

2020-11-06

705-4922-2020

inom kommunen. Det är dock viktigt att framhålla att även om kommunen har riktlinjer, måste varje tillståndsansökan prövas för sig” (prop. 2009/10:125 s. 94f).

Länsstyrelsen kan konstatera att riktlinjerna gav sken av normgivning redan vid den förra tillsynen och att detta inte har åtgärdats. Det förhållandet att delar av riktlinjerna för alkoholserving i Enköpings kommun kan misstas för normgivning utgör därför fortfarande en brist.

Ansvar för tillsyn av rökfria miljöer

Under tillsynen 2018 kritiserade Länsstyrelsen Enköpings kommun för att ansvaret för tillsynen av ett flertal rökfria miljöer inte var utsett under den period tillsynen avsåg.

Vid granskning konstaterar Länsstyrelsen att miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun nu har ansvaret för tillsyn av alla rökfria miljöer utom restauranger som fortfarande ligger inom socialnämndens ansvar.

Länsstyrelsens bedömning

Bristen har åtgärdats och kvarstår inte.

Tillsyn av detaljhandeln med folköl och tobak

Under tillsynen 2018 kritiserades Enköpings kommun av Länsstyrelsen för att tillsyn av detaljhandel med folköl och tobak inte hade bedrivits.

Vid granskning konstaterar Länsstyrelsen att Enköpings kommun har bedrivit viss tillsyn av detaljhandel med folköl och försäljning av tobak sedan Länsstyrelsens senaste tillsyn. Tre tillsynsbesök har genomförts på tre försäljningsställen. Den tillsyn som har bedrivits har genomförts under 2019. Under 2020 har ingen tillsyn av detaljhandeln bedrivits. De brister som upptäckts vid tillsynsbesöken under 2019 ska enligt protokollen följas upp i ett tillsynsärende, men så har inte skett.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen har genomfört viss tillsyn av detaljhandel med folköl och tobak. Länsstyrelsen ser dock allvarligt på det förhållandet att så få tillsynsbesök har genomförts på kommunens anmälda detaljhandelsställen för folköl eller på kommunens försäljningsställen för tobak. Kommunen tar ut en årlig tillsynsavgift från handlarna på respektive område. Detta innebär att varje ställe bör få minst ett tillsynsbesök per år. Så har inte skett under 2019. Såväl alkohol- och tobakslagstiftningen utgör skyddslagstiftningar. En oerhört viktig del i att se till att lagstiftningen följs – få bort oseriösa aktörer från marknaden och till exempel begränsa tillgängligheten för underåriga – är att genomföra tillsyn. Därför ser Länsstyrelsen också allvarligt på att de brister som upptäckts vid de tillsynsbesök som har genomförts inte har följts upp av kommunen.

Enköpings kommuns fortsatt låga tillsynsfrekvens och det faktum att det inte öppnats tillsynsärenden utgör enligt Länsstyrelsen brister som föranleder kritik.

Länsstyrelsen vill i denna del förtydliga att kritiken avser det förhållandet att Enköpings kommun vid tillsyn 2018 inte hade bedrivits tillsyn av detaljhandeln med folköl och tobak och att detta förhållande enbart till viss del förändrats under 2019. I bedömningen

2020-11-06

705-4922-2020

har Länsstyrelsen inte särskilt beaktat frågan om tillsyn har bedrivits i detta avseende under 2020. Länsstyrelsen bedömer att det förhållande att tillsyn inte bedrivits under 2020 får bedömas utifrån det nu rådande läget med det nya coronaviruset (Covid-19). Med hänsyn taget till detta innefattas således inte det förhållandet att ingen tillsyn har bedrivits under 2020.

Granskade handlingar – ansökningar om serveringstillstånd

Länsstyrelsen har granskat samtliga handlingar i ett antal avslutade ärenden om ansökan om stadigvarande serveringstillstånd. Vid granskningen har följande framkommit.

- I ett ärende framgår att sökandebolaget till 50 procent ägs av ett annat bolag. Sistnämnda bolag ägs enligt uppgift i sin tur till 100 procent av en fysisk person. I ärendet finns emellertid ingen handling som visar att den fysiska personen äger bolaget, utan enbart dennes egna uppgifter läggs till grund för att så är fallet. Kommunen uppger att en kontroll av ägarförhållandena har gjorts via en kreditupplysningstjänst men att förhållandet inte dokumenterats genom tjänsteanteckning eller annan handling.

Länsstyrelsens bedömning

Det följer av 8 kap. 12 § alkohollagen att serveringstillstånd får endast meddelas den som visar att han eller hon med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten samt att verksamheten kommer att drivas i enlighet med de krav som ställs upp i alkohollagen.

För att kommunen ska kunna göra en korrekt prövning enligt 8 kap. 12 § alkohollagen krävs att ägandeförhållandena först utreds ordentligt. På så sätt säkerställer kommunen att rätt personer lämplighetsprövas. Genom att det saknas handlingar som visar att kommunen utrett ägandeförhållandet i ett ägandebolag kan inte Länsstyrelsen se om kommunen har lämplighetsprövat rätt personer i ärendet. Länsstyrelsen vill därför påminna kommunen att i enlighet med 27 § förvaltningslagen (2019:900) dokumentera uppgifter som den får på något annat sätt än genom en handling.

Kommunen bör se över sina rutiner för dokumentation vid kontroll av vilka personer som ska prövas avseende personlig och ekonomisk lämplighet enligt 8 kap. 12 § alkohollagen. Länsstyrelsen konstaterar att det är ett förbättringsområde.

Av de handlingar som Länsstyrelsen har granskat framgår i övrigt inget annat än att handläggningen enligt 8 kap. alkohollagen bedrivs på ett bra sätt.

Granskade handlingar – ansökningar om försäljningstillstånd för tobak

Genom ikraftträdandet av lagen om tobak och liknande produkter infördes en tillståndsplikt för försäljning av tobak. Länsstyrelsen har granskat samtliga handlingar i ett antal avslutade ärenden om ansökan om försäljningstillstånd. Vid granskningen har följande framkommit.

- I ett ärende saknas dokumentation som visar varifrån köpeskillingen till köpet av verksamheten kommer. Det anges att det är ett banklån, men ingen handling i ärendet visar det.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt 5 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter får ett tillstånd endast beviljas den som visar att han eller hon med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten samt visar att verksamheten kommer att drivas i enlighet med de krav som ställs upp i lagen om tobak och liknande produkter.

I ansökningsärenden som rör ett nytt företag eller ny företagare kan det vara befogat att sökanden visar en finansieringsplan, varav framgår varifrån kapitalet kommer, för att motverka tillkomsten av försäljningsställen som finansieras med illegala medel. Det kan också vara motiverat för att kontrollera att sökanden inte är ekonomiskt beroende av någon som är olämplig att bedriva tobaksförsäljning eller är underkastad sådana ekonomiska åtaganden som väsentligt begränsar sökandens möjlighet att bestämma över försäljningsställets drift. (Prop. 2017/18:156 s. 63.)

I ett granskat ärende anges att köpet finansierats genom ett banklån. Kommunen har inte begärt in underlag som visar att pengarna de facto härrör från ett banklån.

I förarbetet till lagen om tobak och liknande produkter framgår att syftet med tillståndsförfarandet främst är att minska förekomsten av illegal handel med tobaksvaror. Illegal handel innebär bl.a. att kriminella aktörer profiterar på hanteringen, att konkurrensen blir osund mellan hederliga och ohederliga handlare och att det säljs illegala tobaksvaror som är prismässigt överkomliga för barn och ungdomar. Illegal handel är således ett hot mot de tobakspolitiska målen (prop. 2017/18:156 s. 70).

När kommunen gör en finansieringskontroll är det av vikt att transaktionskedjorna med tydlighet framgår och att underlag i form av exempelvis lånehandlingar återfinns i ärendet.

Eftersom syftet med lagen om tobak och liknande produkter är att minska förekomsten av illegal handel med tobaksvaror konstaterar Länsstyrelsen att kommunens bristande kontroll av finansiering är en brist.

Tillstånd för att sälja tobak har beviljats utan att all nödvändig kontroll av finansieringen genomförts i enlighet med 5 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter.

Av de handlingar som Länsstyrelsen har granskat framgår i övrigt inget annat än att handläggningen enligt 5 kap. lagen om tobak och liknande produkter bedrivs på ett bra sätt.

2020-11-06

705-4922-2020

Granskade handlingar – tillsyn av rökfria miljöer

Den 1 juli 2019 trädde lagen om tobak och liknande produkter i kraft och med den utökades antalet rökfria områden i samhället. Nedan följer en genomgång av den tillsyn som bedrivits av Enköping kommun inom området rökfria miljöer.

Lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem

Enköpings kommun har under 2019 skickat ut enkäter till alla skolor i kommunen för att kartlägga förekomsten av rökning på skolgårdar. Efter resultaten av enkäterna gjordes tillsynsbesök på alla högstudier och det gymnasium som finns i kommunen.

Enköpings kommun håller vidare på att ta fram en tillsynsplan i vilken föreslås att tillsyn på skolgårdar avseende rökfria miljöer ska ske i samband med ordinarie hälsoskyddstillsyn i skolan. Förslaget innebär således att området läggs in som ett av övriga områden i ordinarie checklista men där tiden avskiljs från ordinarie tillsynstid eftersom tillsynen av rökfria miljöer är skattefinansierad och inte avgiftsfinansierad. Intervallet för ordinarie tillsyn av rökfria miljöer är under övervägande. Inkommande klagomål kommer dock hanteras kontinuerligt.

Lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård

Under den granskade perioden har det inte bedrivits någon tillsyn av lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård.

Lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård

Under den granskade perioden har det inte bedrivits någon tillsyn av lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård.

På färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel och på motsvarande områden utomhus

Kommunen har genomfört tillsyn på samtliga större busshållplatser i staden samt på tågstationen i september 2020.

I restauranger och på andra serveringsställen

Kommunen har genomfört tillsyn på restauranger under mellandagarna 2019.

I andra lokaler än sådana som avses i 1–5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap. 1–3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen

Under den granskade perioden har det inte bedrivits någon tillsyn i andra lokaler än sådana som avses i 1–5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som

2020-11-06

705-4922-2020

avses i 2 kap. 1–3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen.

I andra lokaler än sådana som avses i 1–6 om allmänheten har tillträde till lokalerna

Under den granskade perioden har det inte bedrivits någon tillsyn i andra lokaler än sådana som avses i 1–6 om allmänheten har tillträde till lokalerna.

På inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning

Under den granskade perioden har det inte bedrivits någon tillsyn på inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning.

På lekplatser som allmänheten har tillträde till

Kommunen har genomfört tillsyn på den största lekplatsen i staden i september 2020.

Vid entréer till sådana lokaler och andra utrymmen som avses i 1–7 som allmänheten har tillträde till

Kommunen har genomfört tillsyn i entré till sjukhus, bibliotek, biograf och galleria i september 2020.

I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts

Under den granskade perioden har det inte bedrivits någon tillsyn i hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts.

Övrigt

Under granskningen uppmärksammade Länsstyrelsen att Enköpings kommun varit på tillsynsbesök på en badstrand. På fråga kan kommunen inte ange legal grund i 6 kap. 2 § lagen om tobak och liknande produkter för tillsynen.

Länsstyrelsens bedömning

Av de handlingar som Länsstyrelsen har granskat framgår inget annat än att tillsynen enligt 6 kap. lagen om tobak och liknande produkter bedrivs på ett bra sätt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av chefsjurist Solmaz Vikström med länsjurist Magdalena Frykstrand som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsjurist Linnéa Öhrvik medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Beslut

8(8)

2020-11-06

705-4922-2020

Kopia till

Ingrid.hedman@enkoping.se

Maria.gustafsson-soc@enkoping.se

Sanna.strindberg@enkoping.se